

Poslední generace

Pokud se neudělá něco zásadního proti dosavadním trendům, jsme poslední generací. Další už neprijdou, protože nastane konec světa. Nechceme být poslední generací, proto musíme burcovat.

Všichni cítíme, že jde o jistou marketingovou zkratku, o nadsázku, o symboliku. Má v sobě ale racionální jádro. Jsme v jistém bodě zlomu a mnohá data o tom svědčí. Zničující trendy nás dlouho nechávaly chladnými, až mezitím nabyly fatálních a apokalyptických rozměrů. Zažíváme projevy změn už nevratných, nebo můžeme na poslední chvíli ještě něco udělat?

Jsem v tomto smyslu spíše skeptikem. Podle mne **jsme již za bodem zlomu** a už pojedeme pořád jenom z kopce. Až do pekel. A poslední generací opravdu jsme, a to v mnohých ohledech. Místo burcování je dnes čas už jen na určitou rekapitulaci. Chtělo by se říci testament, ale komu by byl určen, když jsme poslední generací, že.

Ano. To podle všeho jsme. **Jsme poslední generací, která umí číst knihy.** Která potřebuje číst knihy. Generací, které nestačí po internetu posbírané střípky, ale která si potřebuje otáčet jednu papírovou stránku za druhou.

Jsme poslední generací, která považuje gramatiku za důležitou věc. Poslední generací, jejíž příslušníci se zastydí, když udělají chybu v psaném projevu. Poslední generací, která chce (a mnohým se to i daří) mluvit a psát hezky česky.

Jsme poslední generací, která udrží pozornost celé než dvě minuty, která rozumí mluvenému i psanému projevu, která umí dokončit souvislou větu, která umí vyjádřit myšlenku, jež má začátek a konec i nějaký smysl. Jsme poslední generací, která se dorozumívá prostřednictvím vět a ne pouze citoslovci a halekáním. Nebo možná poslední generací, která se vůbec dorozumívá.

Jsme poslední generací, která ví, že se má dávat ve věřích přednost starším, že je třeba staršího pustit si sednout, že je nutno staršího pozdravit jako prvního. A že se vůbec má zdravit a přát lidem dobrý den. Že to je krásný vynález a ozvěna dne, takový hezký pozdrav.

Jsme poslední generací, která má potřebu se mezi sebou vídat, mluvit spolu, podat si ruku, vzájemně se obejmout, dát si pusu, poplácat se po rameni, připít si. Poslední generací, pro kterou slovo „přítel“ znamená blízkého člověka, na kterého je spolehnutí, kterého máme rádi a který nám pomůže, ne anonymní kdosi někde na facebooku.

Jsme poslední generací, pro kterou má slovo sdílení silný a emotivní obsah. Sdílí se osud či utrpení, sdílí se dobré i zlé ve společném životě. Sdílí se úcta ke ctnostem, sdílí se oddanost ideálům. Ne že sdílení znamená si něco za úplatu vypůjčit nebo rozeslat fotku svého oběda cizím lidem.

Jsme poslední generací, která má cosi jako obecný společenský přehled. Můžeme se spolu bavit o věcech z dějin nebo zeměpisu a rozumíme si. Umíme zařadit zásadní historické události i velké osobnosti světových dějin.

Že si na totéž nařikaly všechny generace? Ale jistě. Že se ale nyní děje něco kvalitativně zásadnějšího než dříve? To je velmi pravděpodobné. Tento týden se na toto téma sešli odborníci na sociometrii, sociologii a na patologické společenské jevy na semináři konaném na půdě Poslanecké sněmovny.

A předkládali data. Citován byl například věhlasný sociální psycholog zabývající se studiem morálky a sociálních emocí Johnatan Haidt. Ten je na základě studia dat z mnoha zemí světa přesvědčen, že dnešní zlomový posun u mladé generace ve schopnostech ohledně vzdělání a chování je reálným a měřitelným jevem.

Jedno z jeho čísel, která na semináři zazněla, bylo, že od roku 2010 se u teenagerů USA, Británie, Kanady, Austrálie a Nového Zélandu výskyt mentálních depresí zvýšil o 145 procent (dívky) a o 161 procent (chlapci). Haidt to dává do souvislostí s rokem 2012, kdy v jedné ohromné vlně zasáhla moderní svět záplava levných „chytrých“ telefonů, které mohli rodiče najednou běžně kupovat svým dětem.

Průzkumy hovoří, že téměř ihned se ve všech standardizovaných testech skokově snížil IQ u mládeže v mnoha zemích světa. Skokově narostl počet psychických poruch, nastala měřitelná zlomová ztráta pocitu spokojenosti a štěstí u mladých, skokově narostl počet sebepoškozování a sebevražd mladých. Jako trpký dovětek zaznělo i konstatování, že každý rok spáchá sebevraždu více lidí, než jich zahyne ve válkách, vraždách a teroristických činech dohromady.

Kupodivu se tyto zlomy v datech objevují zrovna v době, kdy odezněly sociální dopady velké světové finanční krize z let 2008 – 2009 a životní úroveň ve zkoumaných zemích zase začala růst. Také platí, že v Evropě míra výskytu sociálně patologických jevů vzrostla výrazněji v zemích severně od Alp (tedy i u nás) než ve Středomoří. Souvisí to s životní úrovní, náboženstvím (protestanti kontra katolíci), nebo způsobem života? Ne, počasi za tím nehledejme, na Severu bylo škaredě vždy a na Jihu hezky, zatímco zde jde o změny posledních deseti let.

Nároky ve školách klesají, zkoušení je přežitkem, vědět něco o světě kolem je zbytečné „to si přece najdu na netu“. Plytkost a povrchnost potřeb, vztahů, cílů, neochota o něco usilovat, něco obětovat, to nejsou nářky dědků a babek na odpis, to jsou data a fakta.

Poslední generace. Jsme poslední generace, která cítí nějakou zodpovědnost. Reálnou, konkrétní, ne fanaticko pseudonáboženskou. Generace, která zná jen věci, která se upřímně bojí o své blízké a má o ně starost a chce o ně pečovat.

Nic z toho už tu nebude. Opravdové emoce budou nahrazeny kýčovitou pózou. Mluvení bude nahrazeno blekotáním. Myšlení tupostí. Čtení níkováním. Práce přiživováním se. Poctivé dílo virtuální náhražkou. Krása vyzývavou obscenitou.

A víte co? Třeba to vůbec není zlá zpráva. Generace před námi by nepřežily bez silných svalů. Lidskou sílu nahradilo neřadí, domácí zvěřecívo, mechanizace, automatizace. Atrofování hrubé síly tak nikomu nevažilo. Tedy kromě těch, kterým chybí adrenalin a kteří cítí nutnost zpotit se občas i jinak než na sluníčku.

Tak na co dnes intelligence, vzdělání, všeobecný přehled, umění komunikace? Nač to v době, kdy to vše za příští generaci zvládnou chytré krabičky? Rozum už nebude třeba, jako už dnes nejsou tolik nutné svaly. Takže je vlastně všechno v pořádku.

Nebo ne? Nebo pocit být příslušníkem poslední generace není žádnou výhodou? Pokud se neudělá něco zásadního proti dosavadním trendům, jsme poslední generací. Další už nepřijdou, protože přijde konec světa.

Ladislav Jakl, 21. září 2023